

Zaak C-416/20 PPU

Samenvatting van het verzoek om een prejudiciële beslissing overeenkomstig artikel 98, lid 1, van het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie

Datum van indiening:

7 september 2020

Verwijzende rechter:

Hanseatisches Oberlandesgericht (Hamburg, Duitsland)

Datum van de verwijzingsbeslissing:

4 september 2020

Verdachte:

TR

Voorwerp van het hoofdgeding

Europees aanhoudingsbevel – Tenuitvoerlegging – Beslissingen gegeven na terechtzittingen waarbij de betrokkene niet in persoon is verschenen – Vlucht – Richtlijn 2016/343 – Artikelen 8 en 9 – Recht op aanwezigheid ter terechtzitting – Recht op een nieuw proces – Weigering van de tenuitvoerlegging van het Europees aanhoudingsbevel wegens niet-nakoming van de voorschriften van richtlijn 2016/343 door de verzoekende staat – Toelaatbaarheid

Voorwerp en rechtsgrondslag van de prejudiciële vraag

Uitlegging van het Unierecht, artikel 267 VWEU

Prejudiciële vraag

Moeten bij beslissingen tot overlevering met het oog op strafvervolgung van een bij verstek veroordeelde persoon door een lidstaat van de Europese Unie aan een andere lidstaat de bepalingen van richtlijn 2016/343, in het bijzonder de artikelen 8 en 9 daarvan, aldus worden uitgelegd dat de toelaatbaarheid van de overlevering – met name in een zogenoemde vluchtsituatie – afhangt van de nakoming door de verzoekende staat van de in de richtlijn gestelde voorwaarden?

Aangevoerde Unierechtelijke bepalingen

Kaderbesluit van de Raad van 13 juni 2002 betreffende het Europees aanhoudingsbevel en de procedures van overlevering tussen de lidstaten (2002/584/JBZ) (PB 2002, L 190, blz. 1), in het bijzonder artikel 4 bis

Richtlijn (EU) 2016/343 van het Europees Parlement en de Raad van 9 maart 2016 betreffende de versterking van bepaalde aspecten van het vermoeden van onschuld en van het recht om in strafprocedures bij de terechtzitting aanwezig te zijn (PB 2016, L 65, blz. 1), in het bijzonder de artikelen 8 en 9

Aangevoerde nationale bepalingen

Gesetz über die internationale Rechtshilfe in Strafsachen (Duitse wet inzake internationale rechtshulp in strafzaken; hierna: IRG), zoals gepubliceerd op 27 juni 1994 (BGBl. I, blz. 1537), laatstelijk gewijzigd bij artikel 4 van de wet van 10 december 2019 (BGBl. I, blz. 2128), in het bijzonder § 29, lid 1, en § 83, lid 2, punt 2

Korte weergave van de feiten en van de procedure

- 1 De verwijzende rechter dient te beslissen over de toelaatbaarheid van de overlevering van de betrokkene aan Roemenië. De overlevering berust op drie Europese aanhoudingsbevelen die zijn uitgevaardigd met het oog op uitvoering van een tot vrijheidsbeneming strekkende straf.
- 2 Volgens de vaststellingen van de verwijzende rechter was verdachte niet aanwezig bij de terechtzittingen die hebben geleid tot de betreffende beslissingen. Hij was gedurende de procedures niet bereikbaar voor de Roemeense rechterlijke instanties. Daar waar hij in Roemenië voor het laatst stond ingeschreven, was hij niet meer te vinden, omdat hij naar Duitsland was vertrokken. In Duitsland stond hij slechts korte tijd ingeschreven. Volgens zijn partner liet hij zich daarna niet meer inschrijven bij de inschrijvingsautoriteiten, omdat hij door de Roemeense autoriteiten werd gezocht. Toen hij werd aangehouden, had verdachte een identiteitsbewijs bij zich dat niet op zijn eigen naam was uitgevaardigd.
- 3 Verdachte werd in de betreffende procedures telkens in eerste aanleg door een advocaat naar eigen keuze en in tweede aanleg door een aan hem toegewezen advocaat vertegenwoordigd.
- 4 De verwijzende rechter gaat er daarom van uit dat is voldaan aan de voorwaarden van § 83, lid 2, punt 2, IRG. Op grond daarvan is de overlevering bij verzoeken met het oog op uitvoering van straffen ook toelaatbaar wanneer de veroordeelde niet in persoon is verschenen op de terechtzitting die heeft geleid tot het vonnis, als de veroordeelde kennis had van de tegen hem gerichte procedure waarbij een advocaat betrokken was, en hij een persoonlijke dagvaarding door vlucht heeft

verhinderd. De bepaling dient ter omzetting van artikel 4 bis van Kaderbesluit 2002/584/JBZ.

Voornaamste argumenten van verdachte

- 5 Verdachte is van mening dat de verzochte overlevering desondanks niet toelaatbaar is. In dit verband beroept hij zich op de artikelen 8 en 9 van richtlijn 2016/343. Volgens hem is niet voldaan aan de door deze bepalingen gestelde voorwaarden. Roemenië heeft niet de garantie gegeven dat hij recht heeft op een verzetprocedure.
- 6 Op grond van artikel 9 juncto artikel 8, lid 2, van richtlijn 2016/343 zorgen de lidstaten ervoor dat, wanneer verdachten of beklaagden niet aanwezig waren bij hun terechtzitting die kan leiden tot een beslissing over hun schuld of onschuld, en zij niet in kennis zijn gesteld van de terechtzitting, zij recht hebben op een nieuw proces, of een andere voorziening in rechte, waarbij de zaak opnieuw ten gronde wordt behandeld, met inbegrip van de beoordeling van nieuw bewijsmateriaal, en dat kan leiden tot herziening van de oorspronkelijke beslissing.

Korte uiteenzetting van de motivering van de verwijzingsbeslissing

- 7 De verwijzende rechter gaat ervan uit dat verdachte niet „in kennis is gesteld” van de terechtzittingen in de zin van artikel 8, lid 2, van richtlijn 2016/343.
- 8 Volgens de verwijzende rechter is hiervoor op zijn minst vereist dat de betrokkene „kan worden gelokaliseerd” (conclusie a contrario uit artikel 8, lid 4, eerste zin, van richtlijn 2016/343). Een loutere fictie, bijvoorbeeld doordat officiële kennisgevingen van de dagvaardingen worden achtergelaten bij het laatst bekende woonadres van verdachte, zoals ogenschijnlijk voorzien in het Roemeense recht, is niet voldoende.
- 9 Zoals blijkt uit artikel 8, lid 4, van richtlijn 2016]343, mag een vonnis alleen bij verstek worden gewezen, wanneer aan verdachte het recht op een nieuw proces wordt verleend overeenkomstig artikel 9 van de richtlijn. Dit konden de Roemeense autoriteiten in het onderhavige geval evenwel niet garanderen. Volgens de toepasselijke bepalingen van het Roemeense recht beschikt de verdachte immers niet over een dergelijk recht op een nieuw proces.
- 10 Verder wijst de verwijzende rechter erop dat verdachte in de betrokken procedures in tweede aanleg niet werd vertegenwoordigd door een „gemachtigde advocaat” in de zin van artikel 8, lid 2, onder b), van richtlijn 2016/343. Hiervoor is een machtiging vereist (overweging 37 van de richtlijn). Een ambtshalve toegewezen advocaat wordt door de rechter aangesteld. De verwijzende rechter vraagt zich evenwel af of richtlijn 2016/343 überhaupt van toepassing is in het kader van de tenuitvoerlegging van een Europees aanhoudingsbevel. Volgens de verwijzende rechter is dit niet het geval.

- 11 In richtlijn 2016/343 worden uitsluitend de aan verstekprocedures in de lidstaten gestelde eisen geregeld. Voor een uitbreiding van het toepassingsgebied van de richtlijn naar overleveringsprocedures moet derhalve een rechtvaardigingsgrond bestaan.
- 12 Een noodzakelijke harmonisatie van de betrokken regelgevingsgebieden vormt geen rechtvaardigingsgrond. In overleveringsprocedures hoeft juist in beginsel niet te worden getoetst of bepalingen die gelden voor de nationale procedure, in acht zijn genomen. Dit zou de mogelijkheden van de overleveringsprocedure te boven gaan en in strijd zijn met het beginsel van wederzijdse erkenning en het vertrouwensbeginsel. Het overleveringsrecht moet noodzakelijkerwijs beperkt blijven tot een selectieve toetsing van de punten die de wetgever van essentieel belang acht.
- 13 Bovendien werd Kaderbesluit 2002/584/JBZ niet aldus gewijzigd respectievelijk uitgebreid dat ook de eisen van richtlijn 2016/343 in het kader van de toelaatbaarheid van de overlevering moeten worden getoetst.
- 14 Ook de ontstaansgeschiedenis van richtlijn 2016/343 pleit tegen een toepassing van deze richtlijn. De bij de Europese wetgeving betrokken organen hebben de verschillende eisen die aan verstekvonnissen worden gesteld in het overleveringsrecht en in de richtlijn erkend en desondanks niet gekozen voor harmonisatie.
- 15 Zoals blijkt uit het verslag van de vergadering van het Coördinatiecomité op het gebied van politieële en justitiële samenwerking in strafzaken (zie Raadsdocument 12955/14 van 9 september 2014, blz. 2 e.v.), heeft de Commissie gepleit voor een harmonisatie van de eisen van richtlijn 2016/343 en die van het overleveringsrecht in de vorm van artikel 4 bis van Kaderbesluit 2002/584/JBZ, aangezien het ondanks de verschillende regelgevingsgebieden van de bepalingen in beide gevallen gaat om de minimumeisen die moeten worden gesteld aan een nationale strafprocedure op het grondgebied van de Unie, en de regelingen daarom onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn:

„According to the Commission, the rules that apply in case of the absence of a person at his or her trial are intrinsically linked to the right of that person to be present at the trial. This right and the criteria to judge suspects or accused persons in their absence would be two sides of the same coin.”
(blz. 3).

- 16 Het is de Commissie evenwel niet gelukt deze wens te verwezenlijken, omdat de vertegenwoordigers van de lidstaten wezen op de verschillende regelgevingsgebieden en doelstellingen van de regelingen en zij om die reden unaniem weigerden het ontwerp van de richtlijn uit te breiden tot het overleveringsrecht:

„It was reminded that the Framework Decision was concluded in another legal context (with unanimity voting) and that it had another aim than the

present draft Directive (mutual recognition versus establishing minimum rules). Hence, it would not be desirable to transpose the text of the Framework Decision into the draft Directive.” (blz. 2)

- 17 Dat de richtlijn niet wordt toegepast op beslissingen tot overlevering leidt ook geenszins tot een tegenstrijdige rechtssituatie. Per saldo dienen de toetsing en handhaving van het in de onderhavige situatie waarschijnlijk bestaande recht op een nieuw proces niet plaats te vinden binnen de overleveringsprocedure, maar in het kader van de Roemeense jurisdictie en de overeenkomstige toetsingsmogelijkheden op Europees niveau.
- 18 Dit geldt des te meer daar het de Roemeense rechters vrij zou moeten staan om in strijd met de toepasselijke bepaling van het Roemeense wetboek van strafvordering en met rechtstreekse toepassing van richtlijn 2016/343 de mogelijkheid te bieden om een nieuw proces te beginnen.
- 19 Hierbij komt dat de toepassing van richtlijn 2016/343 op beslissingen tot overlevering ertoe zou leiden dat overleveringen aan lidstaten van de Europese Unie deels aan strengere eisen moeten voldoen dan overleveringen aan staten die geen lid zijn van de Europese Unie. Dit zou haaks staan op het beginsel van wederzijdse erkenning van rechterlijke beslissingen van andere Europese lidstaten voortvloeiende uit artikel 82 VWEU, waarop de justitiële samenwerking in strafzaken binnen de Unie berust.
- 20 De verwijzende rechter wijst erop dat andere opvattingen, waarbij de nadruk meer ligt op de uniformiteit van de rechtsorde en daaruit wordt afgeleid dat de eisen die in richtlijn 2016/343 aan verstekprocedures worden gesteld, ook moeten gelden voor de overleveringsprocedure, eveneens verdedigbaar lijken te zijn en ook worden bepleit.